

ETNİK ÇATIŞMALAR VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ GÜÇLERİ

Doç. Dr. Muzaffer Ercan YILMAZ

Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bandırma, Balıkesir/Türkiye

E-mail: muzaffer_ercan@yahoo.com

Özet

Bu makale, Soğuk Savaş sonrası döneme damgasını vuran etnik çatışmalarda Birleşmiş Milletler (BM) barış güçlerinin etkinliğini tartışmayı amaçlamakta, söz konusu güçleri güçlü ve zayıf yönleri itibariyle değerlendirmektedir. Bu bağlamda, etnik çatışmaların önlenmesi ve çözümlenmesi sürecinde BM barış güçlerinin sağladığı yararları değinilmekte, ancak bu güçlerin karşılaştıkları ciddi sorunlar da ayrıntılı bir biçimde irdelenmektedir. Değerlendirmeler ışığında çalışma, BM barış güçlerinin etnik uyuşmazlık çözümünde daha etkin bir araç haline gelebilmeleri için mevcut sorunlarının ivedi olarak aşılması gereğine dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler: Etnik Çatışmalar, Barış Gücü, Birleşmiş Milletler, Uyuşmazlık Çözümü, Barışın Tesisi.

ETHNIC CONFLICTS AND UNITED NATIONS PEACEKEEPING FORCES

Abstract

This article evaluates the efficacy of United Nations (UN) peacekeeping forces in ethnically-driven conflicts that seem to have replaced the ideological clashes of the Cold War as the principle sources of current conflicts. In coping with ethnic conflicts, the utility of UN peacekeeping operations is underlined, but many serious problems UN peacekeeping has faced are also addressed. Based on the evaluation, the study draws attention to the need for overcoming the present weaknesses of UN peacekeeping forces to make them a more efficient tool of ethnic conflict resolution.

Key words: Ethnic Conflicts, Peacekeeping, United Nations, Conflict Resolution, Peace Building.

Giriş

Soğuk Savaş sonrası dönemde barışı tehdit eden majör tehlikelerden biri de sayıları artma trendi gösteren etnik kökenli çatışmalardır. Genel bir ifadeyle etnik çatışmalar, bir ülke dahilinde, bir ya da birden fazla etnik grubun, diğer etnik gruplara veya bu grupların dominant konumda bulunduğu devlet otoritesine karşı geniş ölçekli başkaldırışını ifade eder. Burada geçen etnik grup kavramı, ortak soy, ortak tarihsel geçmiş veya ortak dil ve kültür gibi temellerde bir araya gelen ya da örgütlenen bireyler topluluğunu işaret etmektedir. Kan bağı, etnik bilinç ve kimliğin oluşmasında önemli olmakla birlikte, mutlak gerekli bir unsur değildir. Son tahlilde etnik kimlik bir his, bir psikolojik bağ meselesidir ve bu bağ, kişi düzeyinde değişik kriterler temelinde subjektif olarak tanımlanabilir (Yılmaz, 2007: 3).

Bir yandan uluslararası karşılıklı bağımlılık artarken ve ulus-devletler AB (Avrupa Birliği), NAFTA (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması Örgütü), APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü) örneklerinde net bir biçimde gözlendiği üzere sıkı bölgesel entegrasyonlara yönelirken, diğer yandan ulus içi dağılma eğilimi, biraz da çelişkili bir gelişme olarak Soğuk Savaş sonrasına damgasını vurmuştur. Günümüzde barışa yönelik temel tehlike artık uluslararası çatışmalar değil, çoğu devlet sınırları içerisinde gerçekleşen, ancak yayılma ve örnek etkisi yaratarak bölgesel, hatta global barışı tehdit edebilme potansiyeline sahip etnik çatışmalardır. Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) verilerine bakıldığında da, Soğuk Savaş sonrası dönemde BM'in müdahalede bulunduğu açık uluslararası çatışma sayısı yalnızca 3 iken, bu sayının etnik çatışmalar için şu an itibarıyla 47 olduğu görülmektedir.¹

Etnik çatışmalar çoğu kez sadece taraflarını bağlamakla kalmaz. Yerel sınırlar içerisinde cereyan eden bir "iç sorun" olmanın ötesine taşarak, hızla uluslararası bir düzeye tırmanabilir. Bu durum, yerel olarak başlayan bir çatışmanın belli bir bölgeye sıçraması ve daha da yayılma eğilimine girmesi ya da çeşitli uluslararası destekler nedeniyle uluslararası polarizasyona neden olmasından kaynaklanabilir. Kimi zaman da çatışan tarafların bir üçüncü taraf müdahalesi olmaksızın çözüme ulaşma şansları

¹ Ayrıntılı bilgi için, bkz. www.un.org (14.01.2008).

kalmayabilir. Birbirlerini karşılıklı olarak yıpratma sürecine giren taraflar arasına bir üçüncü tarafın tampon bir güç olarak girmesi, çatışan taraflar arasında fiziksel şiddetin önlenmesi ve barış yolunun açılması bakımından adeta bir zorunluluk haline gelebilir. İşte bu durumlarda etnik çatışmalara uluslararası toplumun genellikle müdahalede bulunduğu ve bu müdahaleyi de çoğunlukla BM barış güçleri kanalıyla gerçekleştirdiği gözlenmektedir.

Bu makalenin amacı, etnik çatışmalar bağlamında BM barış güçlerini mercek altına almak ve söz konusu çatışmalar yönelik etkilerini tartışmaktır. Çalışmada sırasıyla, barış güçlerinin yasal dayanağı ve kısa tarihsel gelişimi, etnik sorunlara ilişkin pozitif fonksiyonları ile bu güçlerin revizyon gerektiren zayıf yönleri irdelenecektir.

BM Barış Güçlerinin Yasal Dayanağı ve Tarihsel Gelişimi

BM barış güçleri olağan koşullarda BM Şartının (*UN Charter*) pasifist tedbirleri öngören 6. bölümü çerçevesinde tesis edilen ve çatışma bölgelerine gönderilen çok uluslu güçlerdir. Bu nedenle söz konusu güçler, normalde tarafsız, hafif silahlı ve meşru müdafaa halleri dışında güç kullanma yetkisine sahip bulunmayan bir konumda görev yapmaktadırlar. Ayrıca 6. bölüm çerçevesinde oluşturulan barış güçlerinin çatışma bölgelerinde görev alabilmeleri, çatışan meşru tarafların rızalarına bağlı bulunmaktadır. Tarafların izni olmaksızın bu güçlerin kendi başlarına göreve başlamaları hukuksal açıdan mümkün değildir.

Bununla birlikte, Milletler Cemiyeti Konvansiyonundan farklı olarak BM Şartının 7. bölümü, uluslararası barış ve güvenliğin ciddi bir biçimde bozulması halinde zorlayıcı tedbirler alınmasını öngördüğünden, kimi barış güçlerinin de bu çerçevede oluşturulduğu gözlenmektedir. Bu durumda barış güçleri güç kullanabilecekleri gibi, tarafların rızası olmaksızın da çatışma bölgelerine görev yapabilmektedirler.

Dolayısıyla barış güçleri çatışan tarafların davet ve istekleriyle soruna müdahalede bulunabilecekleri gibi, BM Güvenlik Konseyi'nin tek yanlı olarak buna karar vermesi sonucunda da göreve başlayabilmektedirler. Hatta uygulamada çatışan tarafların çoğunlukla üçüncü taraf müdahalelerine sıcak bakmadıkları, bu yüzden barış güçlerinin daha ziyade 7. bölüm çerçevesinde tesis edildikleri görülmektedir. Bunun

ötesinde, Soğuk Savaş döneminde 6. bölüm çerçevesinde tesis edilen barış güçlerinin kimi durumlarda etkin görev yapamadıkları, örneğin 1974'de Kıbrıs'ta ya da 1982'de Lübnan iç savaşında yabancı müdahaleleri önleyemedikleri gözlenmiş ve bunlardan alınan derslerle Soğuk Savaş sonrası dönemde anılan güçlerin ağırlıklı olarak 7. bölüm çerçevesinde tesis edilmeleri söz konusu olmuştur (Yılmaz, 2005: 15). Bu eğilim günümüzde de devam etmektedir.

BM Örgütü'nün kuruluşunun ardından göreve başlayan ilk barış gücü, Filistin'de Arap-İsrail çatışmasına arabuluculuk yapan UNTSO'dur. Soğuk Savaş dönemi boyunca 12 barış gücü daha tesis edilmiştir. Ancak bu, yaklaşık 43 yıllık bir süre için göreceli olarak düşük bir rakamdır. Bunun en temel nedeni, Soğuk Savaş dönemi boyunca ABD ve Sovyetler Birliği'nin kendi blokları üzerinde zaman zaman sıkılaştıran, zaman zaman gevşeyen, ancak genel olarak süreklilik gösteren bir denetim kurmaları, doğabilecek etnik sorunları baskılamaları ve blok dahiline karşı kamptan bir müdahaleye izin vermemeleridir. Bu çerçevede ABD 69, Sovyetler birliği ise 114 kez veto yetkisi kullanmışlardır. Soğuk Savaş döneminde tesis edilebilen toplam 13 barış gücü, Afrika ve kısmen Orta Doğu gibi genellikle bağlantısızlar kapsamında yer alan ve Doğu-Batı doğrudan çekişmesi dışında kalan bölgeler için geçerli olmuştur.

Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte, BM çerçevesinde tesis edilen barış güçlerinin sayısında radikal bir artış kaydedilmiştir. Sadece 1988 yılından 1993 yılına kadar olan 5 yıllık dönemde 20 yeni barış gücü tesis edilmiştir. 1993 yılından günümüze kadar ise 30 barış gücü daha oluşturulmuş ve toplam barış gücü sayısı 63 rakamına ulaşmıştır. Bugün halen dünyanın çeşitli bölgelerinde aktif 17 barış gücü bulunmaktadır ve 82.541 personel bu güçler kapsamında görev yapmaktadır.²

BM barış güçlerinin genişlemesine yol açan etkenlerin başında, şüphesiz Soğuk Savaş'ın bariz şekliyle sona ermesiyle ortadan kalkan Doğu-Batı ideolojik çekişmeleri ve buna paralel olarak gelişen uluslararası işbirliği gelmektedir. ABD, Sovyetler Birliği ve diğer majör devletler açık ya da üstü kapalı bir biçimde uluslararası arenada statükoyu korumadan yana tavır takınmışlardır. Geçmişin ideolojik çekişmesi yerini

---

² Kaynak: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote.htm> (23.01.2008).

büyük ölçüde ekonomik yapılanma ve rekabete bırakmıştır. Üstelik Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemin tüm güçlü üyelerini yakından ilgilendiren kitle imha silahlarının yaygınlaşması, dinsel fanatizm, terörizm ve etnik çatışmalar gibi yeni tehdit odakları belirmeye başlamıştır. Sınırları belli olmayan bu sorunların gerektirdiği uluslararası işbirliği, Soğuk Savaş döneminde BM Güvenlik Konseyi'nde yaşanan “veto savaşını” ortadan kaldırmıştır.

Öte yandan Sovyetler Birliği ve Yugoslavya gibi iki “modern çağ imparatorluğunun” aniden dağılması, pek çok etnik çatışmanın patlak vermesine neden olmuştur. Merkezi otoritenin zayıflaması sonucu ortaya çıkan bu çatışmalar, Bosna-Hersek ve Kosova örneklerinde olduğu gibi kimi zaman çok şiddetli geçmiş, etnik jenoside kadar varmıştır. Geniş ölçekli şiddetin durdurulması ve barışın yeniden tesis edilmesi, BM barış güçlerinin müdahalesini zorunlu kılmıştır.

Nihayet Angola, Nambia, Orta Amerika, Haiti, Liberya ve etnik çatışmalara sahne olan daha bir çok ülkede, çatışma sonrası varılan barış antlaşmalarına gözetmenlik etmek ve barış faaliyetlerini desteklemek, barış güçlerinin yine devrede olmalarını gerektirmiştir. Nihayetinde uzun süreli iç savaşlar sonrası varılan barış antlaşmaları, adeta birer kaba yol haritasından ibarettir. Barışın bizzat yaşama geçirilmesi ve olası sabotaj ya da sabotaj girişimlerinden korunması, çoğu zaman bir üçüncü taraf olarak BM barış güçlerinin yardımını gerekli kılmıştır.

Dolayısıyla hem Soğuk Savaş sonrasında artan uluslararası işbirliği, hem de uluslararası sistemin dönüşümü sonucu ortaya çıkan yeni sorunlar, BM barış gücü misyonlarının sayıca artmasına ve faaliyetlerinin genişlemesine yol açmıştır. Yeni gelişmeler karşısında barış güçlerinin adaptasyon sürecini hızlandırmak amacıyla 1992 yılında BM Barış Güçleri Departmanı (*The UN Department of Peacekeeping Operations*) adı altında ayrı bir birim oluşturmuştur. Kuruluşundan bu yana anılan bu departman, klasik barış operasyonları dışında, etnik çatışma yaşanan bölgelerde barışın nasıl tesis edilebileceği sorununa daha fazla odaklanmış ve buna yönelik planlar geliştirme gayreti içerisinde olmuştur.

Etnik Çatışmalarda BM Barış Güçlerinin Pozitif Fonksiyonları ve Sorunlu Alanlar

I. Pozitif Fonksiyonları

Etnik tansiyonun yatıştırılması ve çatışmaların çözüm sürecine yönelmelerinde BM barış güçlerinin yadsınamaz yararları bulunmaktadır. Bunların başında çatışan tarafların ayrılması ve fiziksel şiddetin önlenmesi gelmektedir. Tarafların sıcak çatışma içinde bulunmaları halinde, tarafsız bir gücün araya girerek bir tampon bölge oluşturması ve bu sayede en azından fiziksel şiddeti önlemesi, barışa giden yolda atılabilecek bir ilk adım niteliğindedir. Çünkü fiziksel şiddet önlenmeden, anlaşmazlık konularının ele alınması ve sorunların altta yatan nedenleri üzerine yapıcı girişimlerde bulunulması imkansızdır. Fiziksel şiddetin durdurulması, tarafların uğrayabilecekleri kayıpları önlemenin yanı sıra, onları aynı zamanda çatışma içinde olmanın yarattığı duygusal atmosferden de uzaklaştırabilmekte ve daha sakin bir ortamda sorun üzerine yeniden eğilmelerine yol açabilmektedir. Aksi halde, sıcak çatışmalar devam ederken, hırsın esiri olan ve kendilerini çatışmanın yarattığı duygusal atmosfere kaptıran tarafların mantıklı bir biçimde hareket etmeleri mümkün olmayabilmektedir. Bugün dünyanın çeşitli bölgelerinde aktif 82.500'ün üzerinde barış gücü personeli bulunmakta ve bunların çoğu da etnik çatışmalarda görev yapmaktadır.

Fiziksel şiddeti önlemenin ötesinde, BM barış güçleri barış süreci için taraflar arası görüşmeleri başlatabilmekte ve bu amaçla “güvenli bölgeler” (*safe areas*) oluşturabilmektedir. Söz konusu bölgelerde çatışan taraf liderleri veya temsilcileri bir araya gelip sorunlarını tartışabilmektedirler. Elbette bu çabalar her zaman sonuç vermeyebilmektedir. Ancak yine de üçüncü bir taraf denetimindeki güvenli bölgeler, taraflar arası iletişime imkan sağlamakta ve bu sayede barış süreci başlatılabilmektedir. Örneğin Kıbrıs'ta BM denetimindeki *Ledra Palace* Oteli yıllarca bu amaçla kullanılmıştır. Henüz uyuşmazlığın çözümü yönünde pozitif bir sonuç elde edilemese de en azından taraflar gerektiğinde bir araya gelip sorunun tırmanmasını önleme yolunda ciddi adımlar atabilmişlerdir. Doğal olarak böylesi bir bölgenin yokluğu, bu imkanı ortadan kaldırmaktadır.

Üçüncü olarak BM barış güçleri, başlatılan bir barış sürecinin fiziksel açıdan sabote edilmesini de önleyebilmektedir. Çünkü ilk planda barış girişimlerinin tarafları tümüyle memnun etmesi mümkün değildir. Bazı kesimler barışı bir zayıflık, hatta bir ayıp olarak algılayabilir ve barış girişiminde bulunanları “hain” olarak görme eğilimine girebilir. Çoğu Filistinlinin, İsrail ile yapılan barış girişimlerini bu şekilde değerlendirmesi gibi (Abu-Nimer, 1998: 101). Bunun ötesinde bazı insanlar için çatışmanın varlığı, barıştan daha tatminkar olabilir. Örneğin çatışma içindeyken bir amaç, bir birlik ruhu hisseden ve sivil yaşamda bunu bulamayacaklarını düşünen bireyler, çatışmanın sona ermesini arzu etmeyebilirler. Bazı bireyler, benzer biçimde, normal yaşamda elde edemeyecekleri statü ve emretme duygusunu çatışma içindeyken yaşayabilir ve bu değerleri kaybetmek istemeyebilirler. Yine bazı insanlar için çatışma, büyük kazanç kapıları yaratabilir, ya da bu yönde bir beklenti oluşturabilir. Özellikle normal yaşamda ekonomik açıdan kaybedecek bir şeyi bulunmayan insanlar, çatışmayı yukarı yönlü bir sosyal mobilite aracı olarak görebilirler. Öte yandan silah, yiyecek, ilaç gibi kritik malların ticaretiyle uğraşan kesimler, barış zamanında elde edemeyecekleri yüksek karlar elde edebilirler. Nihayet çatışma, siyasal gücün el değiştirmesi sonucu doğurabileceğinden, ayrıcalıklarını kaybetme olasılığı bulunan güç ve iktidar sahipleri her ne pahasına olursa olsun çatışmayı sürdürmek isteyebilirler. İşte tüm bu farklı cephelerden, birleşik veya ayrı ayrı ortaya konabilecek sabotaj girişimlerine karşı BM barış güçleri barış sürecini koruyucu bir fonksiyon üstlenebilir.

Dördüncü olarak BM barış güçleri sadece fiziksel şiddeti önleyip barış sürecini başlatmak ve korumakla kalmayıp, barışın tesis edilmesine de (*peace building*) ciddi düzeyde yardımcı olabilmektedir. Bu bağlamda ortaya konan çabalardan bazıları şunları kapsamaktadır:

- Yerel seçimlerin adil ve düzenli bir biçimde yapılmasını gözetlemek. Eğer yerel otoriteler bunu başaramıyorsa, bizzat kendisi seçimleri düzenlemek ve yürütmek. Soğuk Savaş sonrası dönemde pek çok etnik çatışma bölgesinde, örneğin Nambia’da, Mozambik’de, Angola’da, Kongo’da ve Doğu Timur’da olduğu gibi.

- Çatışma içerisindeki taraflardan silah toplamak veya teslim edilen silahları muhafaza ederek yeniden çatışma bölgelerine dönüşünü engellemek. Yine bu çerçevede, çatışma bölgelerine ülke dışından silah akışını bloke etmek, silah ve diğer savaş malzemesi ticaretini önlemek.

- Gönderilen insani yardımların (*humanitarian aids*) ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını sağlamak, insani yardım ekiplerine yapılabilecek saldırı ve sabotajları engellemek. Tipik bir biçimde, Somali’de, Ruanda’da, Liberya’da ve Sudan’da olduğu gibi.

- Merkezi otorite tesis edilene kadar yerel güvenliği sağlamak ve devlet fonksiyonlarının yeniden oluşturulmasına yardımcı olmak. Bosna Hersek’te, El Salvador’da, Liberya’da, Kongo’da ve Doğu Timur’da olduğu gibi.

- Barış sürecine katkı sağlayan uluslararası sivil toplum örgütleri (*NGOs*) ve arabulucu konumundaki birey ya da birey gruplarının güvenliklerini sağlamak, çalışmalarına yardımcı olmak.

- Çatışmalar sonucu tahrip olan ekonomik ve sosyal altyapının yeniden tesis edilmesine yardımcı olmak. Ayrıca bu amaçla dışarıdan gönderilen ekonomik yardım paketlerinin güvenli bir biçimde yerlerine ulaşmasını sağlamak (Berdal, 2003: 5-11; Serafino, 2005).

II. Sorunlu Alanlar

Her ne kadar BM barış güçlerinin Soğuk Savaş sonrası dönemde sayıca ve nitelik itibarıyla genişlemesi, fonksiyonlarının artması, barış sürecinde bu güçlerin başarı şansını artırsa da, etnik uyuşmazlık çözümü bağlamında BM barış güçlerinin karşı karşıya kaldıkları ciddi bazı sıkıntıları da yok değildir. Bunları başlıca şu başlıklar altında özetlemek mümkündür:

Askeri ve Uzman Personel Sıkıntısı

Öncelikle BM’in kapasitesi ile sayıları hala artma eğilimi gösteren etnik çatışmalar arasında giderek açılan bir fark göze çarpmaktadır. Şu an itibarıyla (Ocak 2008) BM Barış Güçleri Departmanı halen dünyanın çeşitli bölgelerinde aktif 17 barış

operasyonu yürütmektedir. Üstelik yakın tarihlerde tesis edilen Burundi, Haiti ve Sudan'daki barış güçleri, yerel çatışmaların koşulları gereği genişletilmek zorunda kalmıştır. Bugün 82.000'i aşkın BM barış gücü görev yapmaktadır ve bu sayının 2008 yılı içerisinde daha da artması beklenmektedir. Dolayısıyla bu noktada ortaya çıkan en ciddi sorunlardan biri, artan personel ihtiyacının nasıl karşılanacağı sorunudur.

BM Şartına göre, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için örgüte (BM'ye) üye tüm ülkeler, güçleri oranında gerekli askeri ve sivil personeli örgüt hizmetine sunmakla yükümlüdürler. BM verilerine bakıldığında, ilk barış gücünün (UNTSO) 1948'de Filistin'de görevlendirilmesinden bu yana, yaklaşık 130 ülkenin askeri ve sivil personel katkısında bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar tam olarak kaç kişinin görev yaptığına ilişkin net veriler bulunmuyorsa da, geçtiğimiz 59 yıl boyunca yaklaşık 1.000.000 civarında personelin BM bayrağı altında barış güçlerince istihdam edildiği tahmin edilmektedir.

Bu yüksek düzey katkıya rağmen halen çözümlenememiş olan önemli bir sorun, özellikle askeri kapasiteleri yüksek ABD, İngiltere gibi ülkelerin BM barış güçlerine katılım konusunda isteksiz davranmalarıdır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından bu devletlerin ilgi alanları daha ziyade uluslararası terörizme kaymış ve uzun vadeli amaç, sınırları belli olmayan bu yeni tehlikeyi yok etmek olmuştur. Bu nedenle dış politikalarında, kendilerince terörizmi besleyen Afganistan, Irak, İran, Suriye, Sudan gibi ülkelere öncelik vermeye başlamışlardır. Bu yeni politikanın doğal bir sonucu olarak da, dünyada -deyim yerindeyse- jandarma rolü üstlenmek ve çıkarlarını doğrudan ilgilendirmeyen etnik çatışmalarda görev yapmak, pek çok güçlü Batılı ülkeye daha az cazip gelmeye başlamıştır.

Bunun ötesinde, özellikle Bill Clinton yönetiminden beri ADB, BM barış gücü operasyonlarını kendi üzerinde bir "ekstra yük" olarak değerlendirme eğilimine girmiş ve söz konusu güçlere katılım konusunda son derece titiz, hatta isteksiz davranmaya başlamıştır. Nitekim bu çerçevede 5 Mayıs 1994 tarihinde uzun zamandır planlanan "Çok Taraflı Barış Operasyonları Üzerine 25 Nolu Başkanlık Kararı" (*Presidential Decision Directive 25 on Multilateral Peace Operations- PDD 25*) deklere edilmiştir. PDD 25,

asında Clinton'un 27 Eylül 1993'te BM Genel Kurulu'nda barış güçleri üzerine yaptığı bir konuşmanın kodifiye edilmiş ve genişletilmiş halini yansıtmaktadır. Anılan kararın BM barış güçlerine genel yaklaşımı, bu güçlerin kıt bir kaynak olduğu ve ancak belli koşullarda kullanılabilceği şeklindedir. Dolayısıyla ABD'nin de katılım konusunda seçici davranması gereğinin altı çizilmektedir.³ Bir bütün olarak değerlendirildiğinde PDD-25, ABD'nin adeta BM barış güçlerine katılım konusundaki isteksizliğini meşrulaştırmaya yönelik bir karar olarak kendini göstermektedir. Uluslararası hukuk açısından sorunlu olsa da, ABD hegemon gücüne dayanarak böylesi bir karar almış günümüze kadar da uygulamıştır. Nitekim geçtiğimiz yılın katılım paylarına bakıldığında, ABD'nin BM barış güçlerine katkı düzeyinin, yüksek askeri kapasitesine rağmen, ancak %1 oranında gerçekleştiği görülmektedir.⁴

Ne yazık ki güçlü ülkeler arasında personel katılımı konusundaki isteksiz davranan tek ülke ABD değildir. Örneğin Rusya da kendi iç sorunlarını gerekçe göstererek BM barış güçlerine fazla destek vermemektedir. Nitekim yine geçen yıl rakamları baz alındığında, Rusya'nın BM barış güçlerine %1'in biraz üzerinde bir katkı sağladığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri %10 civarında katkı sağlamakla birlikte, Birliğin üye ülke sayısı (27) göz önüne alındığında, bunun yine düşük bir rakam olduğu görülmektedir. Japonya gibi bir gücün ise hiç personel katkısında bulunmaması, durumun ciddiyetini gözler önüne seren bir diğer çarpıcı örnektir.⁵

Dolayısıyla güçlü devletlerin BM barış güçlerini personel açısından destekleme konusunda isteksiz davranmaları, barış güçlerinin genellikle gelişmekte olan ülke personelinden oluşması sonucunu doğurmaktadır. Nitekim yine geçen yıl verilerine bakıldığında, en fazla BM barış gücü katkısında bulunan 10 ülkenin, Pakistan, Bangladeş, Hindistan, Etiyopya, Nepal, Gana, Nijerya, Ürdün, Uruguay ve Güney Afrika olarak sıralandığı görülmektedir.⁶ Fakat çoğu yoksul bu ülkelerin kaynakları sınırlı olup, ayrıca

³ Ayrıntılı bilgi için, bkz. *The Clinton Administration's Policy on Reforming Multilateral Peace Operations*, Washington, DC: US Department of US Publication 10161, May 1994.

⁴ Bkz. *UN Monthly Summary*, 2007.

⁵ Bkz. *UN Monthly Summary*, 2007.

⁶ Bkz. www.un.org (14.01.2008).

gönderdikleri personel de iyi eğitilmemiş bir konumda bulunabilmektedir. Yani nicel personel sıkıntısının yanı sıra, bir de “kalite” sorunu gündeme gelebilmektedir.

Askeri personel sıkıntısının dışında, yine personel konusunda kendini gösteren bir diğer önemli sorun da, kompleks barış operasyonlarında askeri güçlerin dışında veya onları tamamlayıcı nitelikte çalışabilecek deneyimli ve yeterli uzman sıkıntısıdır. Özellikle barışın yeniden tesis edilmesi sürecinde çok sayıda uyuşmazlık uzmanına, bilgi ve beceri sahibi arabuluculara, psikologlara, sağlık personeline, gelişme ve finans alanlarında uzman ekonomistlere, deneyimli yöneticilere ve adalet personeline ihtiyaç duyulmaktadır (Oberschall, 2007). Doğal olarak çok az insan ülkesindeki işini, düzenini bırakıp çatışma bölgelerine gidebilecek idealizme sahiptir. Üstelik BM’in bu insanlara sunduğu kaynaklar da, çoğu kez ülke koşullarından daha az tatminkar olabilmektedir. Dolayısıyla az sayıda insan BM bayrağı altında çalışmayı tercih etmekte, edenlerin çoğu da elverişsiz ekonomik koşulların hakim olduğu gelişmekte olan ülkelerden gelmektedir. Bu durumda da yine yeterlilik ve uzmanlık sıkıntısı söz konusu olabilmektedir.

Sonuç itibarıyla, BM barış güçleri hem askeri personel, hem de barış sürecinde görev yapabilecek diğer uzman personel yönünden ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Üstelik yakın gelecekte bu sorunlar daha da büyüyecek gözükmektedir. Çünkü dünyanın çeşitli bölgelerindeki etnik çatışmalar artma trendi gösterirken, BM barış güçlerine katılım azalma eğilimi içerisindedir (Ray, 2007). Bu, ihtiyaçlarla insan kaynakları arasında açılan alarm verici fark, BM barış güçlerinin başarı şansını zayıflatmakla kalmayıp, etnik uyuşmazlık çözümü bağlamında BM örgütünün gelecek potansiyeline ilişkin ciddi kuşkular da yaratmaktadır.

Mali Sıkıntı

Personel sıkıntısının yanı sıra, genişleyen ve sayıları artan barış gücü operasyonlarının finansmanı da bir başka sorunlu alanı oluşturmaktadır. Soğuk Savaş sonrası döneme genel olarak baktığımızda, BM barış gücü operasyonlarının yıllık ortalama 3 milyar Amerikan doları gerektirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. En son 1 Temmuz 2007-30 Haziran 2008 dönemine ilişkin onaylanan barış gücü bütçesi 5.9

miyar dolardır. Buna karşın 2007 yılı sonu ve 2006 başlarında genişleyen operasyonlar 1.1 milyar dolar daha gerektirmiştir. Gelecekte bu rakamın daha da artabileceği tahmin edilmektedir.⁷

Peki bu faturayı kim ödemektedir?

Konuya yasal açıdan bakıldığında, yani BM Şartına göre, örgüte üye tüm ülkeler, ekonomik güçleri ölçüsünce barış gücü operasyonlarını ve diğer BM harcamalarını karşılamakla yükümlüdürler. Hangi ülkenin ne kadar pay ödeyeceği, ulusal ekonomik kapasiteyi esas alan kompleks bir formülle belirlenmiştir. Ancak bu yasal zorunluluğa rağmen, ülkelerin, özellikle de güçlü ülkelerin, mali yükümlülüklerini yerine getirme konusunda gönülsüz davrandıkları gözlenmektedir. Çarpıcı bir örnek vermek gerekirse, 2007 yılı sonu itibarıyla BM'e en fazla borçlu iki ülke, ABD ve Rusya'dır. ABD'nin borç miktarı 750 milyon dolar civarında, Rusya'nın ise 500 milyon doların üzerindedir. Üstelik borçlarını ödemeyen ülkeler ciddi bir yasal yaptırımla da karşılaşmamakta, bu da onların ödeme konusundaki isteksizliklerini cesaretlendirmektedir.

Bununla birlikte finans problemi BM'in etkinliği bakımından artık aşılması zorunlu bir sorun haline gelmiştir. Sorunu aşmak amacıyla, özellikle eski Genel Sekreterlerden Dr. Boutros Boutros-Ghali tarafından bir dizi öneri ortaya atılmıştır. Bunlardan bazıları, uluslararası para transferi vergisi, uluslararası çevre vergisi, silah ticareti vergisi ve uluslararası seyahat vergisi gibi vergiler getirmeyi, bu kaynaklardan toplanacak gelirlerin doğrudan BM bütçesine aktarılmasını öngörmüştür (Boutros-Ghali, 1995). Ancak örgütün güç kazanması ve sorunlarının azalması durumunda siyasal manevra yeteneklerinin azalabileceği kaygısı taşıyan ABD ve diğer güçlü ülkeler, anılan önerilere sıcak bakmamışlardır. Bu gelişme çarpıcı bir gerçeğe de işaret etmektedir. Güçlü ulus-devletler ulusal çıkarları gerektirdiği ölçüde, belli bir düzeye kadar uluslararası örgütleri destekleyebilmekte, ancak onların kendi üstlerinde bir güç kazanacak konuma gelmelerini de hegemonyaları açısından sakıncalı görmektedirler. Bugün global ölçekte siyasal manevra yeteneğine sahip ülkelerin BM'i destekleme konusundaki isteksizlikleri, biraz da bu bağlamda değerlendirilebilir.

⁷ Ayrıntılı bilgi için, bkz. www.un.org (14.01.2008).

Bütçe açığı dışında finans sorununun bir başka önemli boyutu da, halen geçerliliğini koruyan “oranlı katılım”, yani ülkelerin ekonomik kapasiteleri oranında BM bütçesine katkıda bulunmalarıdır. Bu durum bazı ülkeleri rahatsız etmektedir ve bunların başında da ABD gelmektedir. Uzun bir süredir, neredeyse BM kurulduğundan beri, ABD’nin tek başına örgüt bütçesinin %30’unu karşılaması öngörülmektedir. Buna karşın çoğunluğunu az gelişmiş ülkelerin oluşturduğu 150’nin üzerinde devlet, ancak %10 oranında örgüte finansal katkıda bulunmaktadır. Bu oranlı katılım -belki de haklı olarak- ABD’nin tepkisini çekmekte ve anılan devlet katkı payının %25’e çekilmesini istemektedir. ABD’nin ödeme konusundaki gönülsüzlüğünün bir nedeni de budur. Ancak halen katılım payları konusunda herhangi bir revizyon yapılmış değildir.

Nihayet üye ülkeler her bir barış gücü operasyonuna ilişkin yıllık bir “fatura” almakta ve ödemelerini buna göre yapmaktadır. Eğer barış güçlerinin konuşlandırıldığı çatışma bölgesi, ya da bölgeleri, ilgili ülkelere coğrafi açıdan yakın ve kendi çıkarlarını olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahip ise, genellikle bu ülkelerin barış gücü harcamalarına aktif destek vermeleri söz konusu olmaktadır. Ancak bunun tersi durumlarda, yani çatışmaların uzak bölgelerde gerçekleşmesi ve doğrudan ulusal çıkarı tehdit etmemesi hallerinde, üye ülkeler ödeme yükümlülüklerine kayıtsız kalabilmektedir. Yukarıda işaret edildiği üzere borca karşı ciddi bir yaptırımın bulunmaması da, bu kayıtsızlığı adeta sistemsel olarak teşvik etmektedir.

Dolayısıyla bir yandan artma eğilimi gösteren barış gücü harcamaları, diğer yandan üye ülkelerin katılım paylarını ödeme konusunda gönülsüz davranmaları, BM Barış Güçleri Departmanı’nda giderek büyüyen bir bütçe açığına sebep olmaktadır. Ortaya atılan bir takım önerilere rağmen bu açığın kapatılmasına ilişkin herhangi bir düzenleme de şu ana kadar yapılmış değildir. Doğal olarak bu durum, BM barış güçlerinin geleceğini tehdit eden ciddi bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir (Yılmaz, 2005: 23-24).

Uzmanlık Eğitimi ve İletişim Sorunu

Personel ve bütçe sorunlarının dışında, BM barış güçlerinin eğitim ve iletişimleri de bir başka sorunlu alan olarak kendini göstermektedir.

Konuya açıklık getirmek gerekirse, öncelikle askeri eğitim bağlamında barış güçlerine katılan personel farklı ülkelerden geldikleri için, eğitim düzeylerinde de ciddi farklılıklar gözlenebilmektedir. Genellikle gelişmiş ülkelerden gelen askeri personel teknoloji destekli hayli yüksek bir askeri eğitimden geçmiş iken, gelişmekte olan ülkelerden katılımda bulunan personel bu bağlamda daha zayıf kalabilmektedir. Bu durum, barış gücü operasyonlarının başarısını olumsuz yönde etkileyebilmekte ve personel arası sorunlara yol açabilmektedir. Eğitim açısından barış güçlerinin belli bir standarda kavuşturulması yönünde bir takım öneriler ortaya atılmışsa da, bu, şu ana kadar gerçekleşmiş değildir.

Benzer sorun, askeri operasyonları destekleyen sivil personel düzeyinde de ortaya çıkabilmektedir. Sivil personel de yine farklı ülkelerden, dolayısıyla farklı kültür ve eğitim düzeylerinden geldikleri için, soruna yaklaşımları, ortaya koydukları çabalar farklılık gösterebilmektedir. Bu, zaman zaman ele alınan problemin analizi ve çözümü konusunda entelektüel bir çeşitlilik yaratsa da, ekip çalışması bağlamında ciddi sıkıntılar ortaya koyabilmektedir.

Dil sorunu ise kendini genellikle iki şekilde göstermektedir. Birincisi, farklı ülkelerden gelen birliklerin anadilleri farklı olduğundan, aralarında ciddi iletişim güçlükleri yaşanabilmektedir. Ortak iletişim için İngilizce gibi yaygın olarak bilinen bir dil kullanılsa ve onun da yetmediği durumlarda beden dili devreye girse dahi, yine de personel arası iletişim arzu edilen bir düzeyde gerçekleşmeyebilmektedir. Bu durum, her şeyden önce ortak bir amaç için çalışmanın gerektirdiği birlik duygusunun gelişmesi yönünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Personel doğal olarak kendi dilini konuşan kişilerle daha yakın ilişkiye girmekte ve diğerlerine mesafeli kalmaktadır. Ancak daha da önemlisi, dil problemi operasyonlarda birliklerin hareket yeteneğini kısıtlamakta ve koordinasyon sıkıntılarına yol açabilmektedir. Nitekim ABD'deki doktora öğrenimim esnasında bir konferansını dinlediğim BM barış güçlerinde görev yapmış tecrübeli bir

Amerikalı subay, bu noktadaki sıkıntıyı dile getirmiş ve iletişim probleminin operasyonların başarısını çoğu kez olumsuz yönde etkilediği noktasının altını çizmişti.

Dil sorununa yönelik ikinci sıkıntı ise, barış güçlerinin çatışma bölgelerinde yerel halk ile yaşadığı iletişim güçlüğüdür. Nihayetinde barış operasyonlarının başarısı, biraz da yerel halkın barış güçleriyle yapacağı işbirliğine bağlıdır. Bu işbirliği ise güçlü bir iletişim gerektirmektedir. Barış güçlerinin yerel dile yabancı oldukları durumlarda halkın işbirliğini sağlama konusunda ciddi sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bu, özellikle istihbarat faaliyetleri ile yönetim ve koordinasyon alanlarında kendini gösterebilmektedir (Roberts, 1996: 297-319).

Artan “Militarizm” Sorunu

BM barış güçlerinin bir başka zayıf noktasını da, bu güçlerin artan militarizmi oluşturmaktadır. Bundan kasıt, etnik çatışmaların daha ziyade güç temelinde önlenebileceği ve çözümlenebileceği yönünde BM bünyesinde yaygınlaşan kanıdır.

Nitekim yukarıda da değinildiği üzere, Soğuk Savaş sonrası dönemde çoğu BM barış güçlerinin BM Şartının pasifist tedbirler öngören 6. bölümü çerçevesinde değil, zorlayıcı tedbirler öngören 7. bölümü çerçevesinde oluşturuldukları görülmektedir. Eski Yugoslavya’da (UNPROFOR), Somali’de (UNOSOM I ve UNOSOM II), Liberya’da (UNMIL), Etiyopya ve Eritre’de (UNMEE) olduğu gibi. Bu durum, temelde barış güçlerinin Soğuk Savaş döneminde gözlenen zayıflıklarını gidermek kaygısından kaynaklanmaktaysa da, zamanla barış operasyonlarına ilişkin daha güce dayalı bir mentalitenin yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bu anlayışın bir yansıması olarak da, etnik uyuşmazlıklara tarafların rızası olmasa dahi müdahalede bulunulabilmekte, artan oranda güç kullanımı ölüm ve yaralanmaları beraberinde getirebilmektedir. Dolayısıyla bazen barış operasyonları barışı tesis etmeye yönelik faaliyetler olmaktan çıkıp, adeta klasik anlamda bir savaş görünümüne bürünebilmektedir. Bu süreçte, Somali örneğinde olduğu gibi, kimi zaman sivillerin dahi yaşamlarını kaybetmeleri söz konusu olabilmektedir.

Oysa etnik çatışmalarda yabancı güçler tarafından ortaya konan güç kullanımı, pek çok ciddi sakıncaları beraberinde getirebilmektedir. Her şeyden önce bu durum, BM’nin “büyük güçlerin” çıkarlarına hizmete eden, adeta sömürgeci bir örgüt olarak

algılanmasına yol açabilmekte ve bu yüzden yerel halkın barış güçlerine olan güveni derinden sarsılabilmektedir. Bu, aynı zamanda, barış güçlerinden yerel işbirliğinin çekilmesi sonucunu da doğurabilmektedir (Bellmy ve Williams, 2004: 185).

İkinci olarak güç kullanımı ister istemez barış güçlerinin tarafsızlığına gölge düşürmektedir. Güce maruz kalan taraf genellikle kendini mağdur olarak görme eğilimine girmekte ve barış güçlerini diğer tarafın yanında yer almakla suçlamaktadır. Gerçekte böyle olmasa dahi, bu algılamaya sonucu BM güçleri barış askerleri olarak değil, “düşman taraf” ya da “düşman işbirlikçileri” şeklinde görülmekte ve çatışmaların hedefi haline gelebilmektedir (Donald, 2003: 422).

Üçüncü olarak BM sistemi geniş çaplı askeri operasyonları kontrol edebilecek bir sisteme de sahip değildir. Amacında primer olarak bu yoktur. Dolayısıyla durumun gerekleri büyük çaplı askeri müdahaleler gerektirse dahi, bunların yaşama geçirilmesi ve koordinasyonu bağlamında ciddi sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin Bosna-Hersek’e yönelik geniş ölçekli BM müdahalelerinde Fransa ve İngiltere kendi başlarına hareket tarzı belirlemeyi tercih etmişler, özellikle karada BM otoritesini izlemek konusunda gönülsüz davranmışlardır (Yılmaz, 2005: 25).

Nihayet genellikle oldukça kompleks ve çok nedenli olan etnik çatışmaların ağırlıklı olarak güç temelinde çözümlenebileceği yönünde yaygınlaşan kanı, başlı başına tehlikeli bir gelişmedir. Güç kanalıyla etnik sorunlar belki kısa vadede baskılanabilir. Ancak gerçek anlamda çözüme kavuşturulmaz. Bu yüzden etnik çatışmalarda gücü esas almanın ya da fazlasıyla güce dayanmanın, çatışmaların asıl nedenlerinin (*underlying causes*) göz ardı edilmesine, bunlar üzerine yapılması gereken girişimlerin silahların gölgesinde kalmasına neden olduğu söylenebilir.

“Beş Büyüklerin” Konsensusu Sorunu

BM barış güçlerinin son bir zayıf noktası da, her şey olumlu seyretse dahi, bu güçlerin tesis edilmelerinin “beş büyüklerin”, BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa, Çin) konsensusunu gerektirmesidir. Soğuk Savaş döneminde ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki süper güç çekişmeleri bu konsensusu net bir biçimde

engellemiştir. Nitekim tüm Soğuk Savaş dönemi boyunca, yani yaklaşık İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemden 1980'lerin sonlarına kadar sadece 13 barış gücü tesis edilebilmiş, ABD 69, Sovyetler Birliği ise 114 kez veto yetkisi kullanmıştır. Ancak Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra ideolojik kamplaşma yerini uluslararası işbirliğine bırakmış ve ancak bundan sonra BM etnik çatışmalar konusunda daha etkili çalışmaya başlamıştır. Bunun bir göstergesi olarak, örneğin 1990-1993 arası dönemde hiç veto yetkisi kullanılmamış ve 1990'dan günümüze kadar 50 yeni barış gücü oluşturulabilmiştir.

Şu an için genel trend, büyük güçler arasındaki uluslararası işbirliğinin devam edeceği yönündedir. Ayrıca bu işbirliğini destekleyen uluslararası dinamikler de mevcuttur. Ülkeler arasında artan ekonomik bağımlılık, uluslararası finans sistemi, nükleer kapasite nedeniyle modern savaşların yıkıcılığının son derece artmış olması, liberal demokrasilerin siyasal ve kültürel sistemler olarak global ölçekte yaygınlık kazanmaları, insan hakları konusunda artan duyarlılık, çevre, göç, spor, seyahat, iletişim ve ulaşım alanlarında artan uluslararası işbirliği, bu dinamiklerden temel bazılarında verilebilecek örnekler arasındadır. Ancak son tahlilde yine de sorun, şu anki uluslararası işbirliği eğilimini kimin garanti edebileceği sorunudur. Bu soruya verilebilecek basit ve yalın yanıt ise, maalesef hiç kimsedir. Uluslararası anarşik ortam devam ettiği sürece, yani ulus-devletler üzerinde yaptırım gücüne sahip merkezi bir otorite bulunmadığı sürece, bugünkü işbirliğinin teorik olarak yarın bir çatışmaya dönüşme olasılığı her zaman vardır. En azından çıkabilecek büyük bir ekonomik kriz, uluslararası bağımlılık nedeniyle dünyanın tüm bölgelerine sıçrayıp devletleri pekala bu yöne sürükleyebilir.

Dolayısıyla genel olarak BM'in, spesifik olarak ise barış güçlerinin etkinliğinin güçlü devletlerin uyum ve işbirliğine endeksli olması ürkütücü bir gerçektir. Bugün için bir sorun gözükmese dahi, barış güçlerinin geleceğine ilişkin ciddi kuşklar doğurmaktadır.

Sonuç

Yukarıdaki değerlendirme ve tartışmalar ışığında, etnik çatışmalarda BM barış güçlerinin hem güçlü, hem de zayıf yönlerinin bulunduğu ifade etmek mümkündür. Ana hatlarıyla özetlemek gerekirse, BM barış güçleri özellikle fiziksel şiddetin önlenmesi,

insani yardımların çatışma bölgelerine güvenle ulaştırılması, taraflar arasında barış sürecinin başlatılması ve bu sürecin sabotajlardan korunarak geliştirilmesi alanlarında etnik barışın tesisine ciddi katkılar sağlayabilmektedir.

Ancak yine yukarıda ayrıntılı olarak değinildiği üzere, BM barış güçlerinin karşı karşıya oldukları ciddi boyutlardaki personel sıkıntısı ve mali sorunlar, eğitim ve iletişimde belli bir standardın bulunmaması, barış güçlerinin tesisinin -her zaman mümkün olmayabilen- BM Güvenlik Konseyi daimi üyeleri arasında işbirliği gerektirmesi ve çatışma bölgelerinde artan ölçüde güç kullanma eğilimi, bu güçlerin etnik çatışmalardaki rollerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Sonuç itibarıyla görünen odur ki, BM barış güçlerinin etkinliği ve etnik çatışmalara ilişkin kapasitesi, anılan sorunların başarıyla aşılarak aşılmasına bağlıdır. Fakat unutmamak gerekir ki, BM barış güçleri şu anda 191 ülkeyi temsilen uluslararası arenadaki en meşru çok uluslu güçtür ve uluslararası anarşik ortamda daha iyi bir alternatif henüz bulunamamıştır. Bu yüzden zayıflık ya da başarısızlıklarından ötürü barış güçlerini çabucak eleştirmek yerine, uluslararası toplum olarak bu güçleri daha etkili hale getirebilmenin ve etnik çatışmalarda daha aktif kullanmanın yolları aranmalıdır.

Kaynakça

Abu-Nimer, M. (1998) Conflict Resolution Training in the Middle East, *International Negotiation*, 3, 98-114.

Bellmy A. ve Williams, P. (2004) Thinking About Peace Operations, *International Peacekeeping*, 11, 183-212.

Berdal, M. (2003) Ten Years of International Peacekeeping, *International Peacekeeping*, Vol. 10, No. 4, 5-11.

Boutros-Ghali, B. (1995) *Agenda for Peace*, New York: United Nations.

Donald, D. (2003) Neutral is Not Impartial: The Confusing Legacy of Traditional Peace Operations Thinking, *Armed Forces and Society*, 29, 415-448.

Oberschall, A. (2007) *Conflict and Peace Building in Divided Societies: Responses to Ethnic Violence*, New York: Routledge.

Ray, M. (2007) *UN Peacekeeping in Lebanon, Somalia, and Kosovo*, Cambridge: Cambridge University Press.

Roberts, A. (1996) The Crisis in UN Peacekeeping, *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict*, (Eds.) Chester A.C. ve diğeri, Washington, DC: US Institute of Peace, 297-319.

Serafino, N.M. (2005) *Peacekeeping and Related Stability Operations*, New York: Novinka Books.

The Clinton Administration's Policy on Reforming Multilateral Peace Operations, Washington, DC: US Department of US Publication 10161, May 1994.

UN Monthly Summary, 2007.

Yılmaz, M.E. (2005) Intra-State Conflicts in the Post-Cold War Era. *International Journal on World Peace*, Vol. 24, No. 4, 13-29.

_____. (2007) *Etnik Çatışmalar*, Ankara: Nobel.

İnternet Kaynakları

<http://www.un.org> (14.01.2008).

<http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote.htm> (23.01.2008).